THESES INAVGVRALES,

de

CRIMINE MAGIÆ,

quas

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,

SCEPTRI BORVSSICI ET BRANDENBURGICI HEREDE &c. &c.

IN ACADEMIA REGIA FRIDERICIANA,

Ex decreto Illustris Facultatis Iuridicæ

PRAESIDE

D. CHRISTIANO THOMASIO, ICto,

REG. MAI. BORVSS. CONSIL. PROF. PVBL. & h.t. DECANO,

PRO LICENTIA

Summos in vtroque iure honores & DOCTORALIA priuilegia legitime consequendi,

IN AVDITORIO MAIORI,

Horis Ante- & Pomeridianis

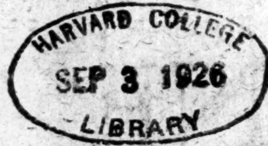
Solemni Eruditorum disquisitioni submittit

M. IOANNES Reiche / Ampliss. Ordinis Philosophici Adiunctus.

ad D. 12. Novembr. CIↃ ↃCCI.

HALAE MAGDEBURGICAE,

Litteris CHRISTOPH. SALFELDII, REGIMIN. REG. BORVSS. Typogr.

HARVARD COLLEGE
SEP 3 1926
LIBRARY

SUMMARIA.

INtroitus. §. I. *Fabulis de magis & sagis referta sunt scripta Virorum celeberrimorum tam Catholicorum, quàm Protestantium.* §. II. *Autores, qui defenderunt non dari magiæ crimen, imprimis Joannes Wierus, Antonius van Dale, & Balthasar Beckerus.* §. III, *Commendatur Autor Cautionis criminalis de processibus contra sagas.* §. IV. *Qui tamen cum se Catholicum esse fingit, multa reliquit industriæ aliorum.* §. V. *Concedimus dari diabolum eumque operari in improbis; negamus tamen dari crimen magiæ.* §. VI. *Differentia inter hypothesin nostram, Beckeri, & vulgarem. Definitio diaboli.* §. VII. *Beckeri & nostra hypothesis vindicata à suspicione Atheismi.* §. IIX. *Magia olim denotavit quamcunque scientiam occultatam.* §. IX. *Non sermo est de magiâ naturali aut artificiali, sed de dæmoniacâ,* §. X. *cujus definitio à plerisque inconvenienter omissa,* § XI. *proponitur.* §. XII. *Affirmanti dari crimen magiæ incumbere probationem, non nobis.* §. XIII. *Argumenta Carpzovii pro existentiâ magiæ cum responsionibus nostris. Ad primum: Jure divino debere magos interfici. Respondetur, magos ibi non puniri propter pactum cum diabolo, sed propter idololatriam.* §. XIV, *Satisfit Carpzovio excipienti legem divinam non loqui solum de veneficis.* §. XV. *Nova objectio de magis Pharaonis, quod illi pacta cum Diabolo habuerint, resolvitur.* §. XVI. *De sagâ Sa-*

muelem evocante, item de Manaſſe. §. XVII. *Pythoniſſa in Endor decepit Saulem, qui neque Samuelem, neque ejus umbram, ſed nihil vidit.* §. XIIX. *Ad ſecundum argumentum Carpzovii provocantis ad legem naturæ reſpondetur, eum hoc aſſertum non probaſſe.* §. XIX. *Ad tertium à Jure Civili deſumtum reſpondetur, à Veneficis ad ſagas N. V. C.* §. XX. *Ad quartum, à teſtimonio ſcriptorum Pontificiorum, reſpondetur, eſſe planè impertinens* §. XXI. *ubi ſimul oſtenditur impertinentia doctrinæ de pacto tacito ſagarum cum Diabolo.* §. XXII. *Male inferri à pœnâ homicidiarum & adulterorum ad pœnam ſagarum.* §. XXIII. *Ad quintum: expedire ſagis ipſis, ut quam citiſſime morte puniantur, reſpondetur, oſtenſione multiplicis inconvenientiæ.* §. XXIV. *Reſpondetur ad concluſionem Carpzovii* §. XXV. *Contra Spizelium oſtenditur: noſtram ſententiam non ſternere viam Atheiſmo;* §. XXVI. *eum malè inferre à magis, de quibus loquitur Scriptura, ad magos de quibus quæſtio eſt;* §. XXVII. *eum fruſtra provocare ad autoritatem patrum Eccleſiæ,* §. XXVIII. *& magis fruſtra ad autoritates aliorum & experientiam quotidianam.* §. XXIX. *Tranſitus ad probationem negativæ, quod crimen Magiæ non detur.* §. XXX. *I. quia Diabolus non poteſt corpus aſſumere. Satanas Chriſtum tentans non fuit Diabolus corporeus. Præjudicia ex imagunculis Catecheticis orta.* §. XXXI. *II. quia Chriſtus dixit, Spiritum non habere carnem & oſſa.* §. XXXII. *III. quia non poteſt diabolus turbare potentiam naturæ inviſibilis.* §. XXXIII. *IV. quia ex mente diſſentientium diabolus tam impotens eſt ſpiritus, ut crepitu ventris poſſit ejici.* §. XXXIV. *V. Nullus effectus eſt & nullus uſus fœderis Diabolici cum hominibus, neque ex parte hominum,* §. XXXV. *neque ex parte Diaboli.* §. XXXVI. *Exponitur origo fabulæ de crimine magiæ, & oſtenditur, cur incipi debeat à doctrinâ Græcorum.* §. XXXVII. *Horum ſententia de dæmonibus iisque corporeis, & horum commercio cum hominibus.* §. XXXVIII. *Similis doctrina apud Judæos Phariſæorum.* §. XXXIX. *Mixtura doctrinæ Phariſaicæ & Platonicæ ac Stoicæ apud Patres priorum ſeculorum,* §. XL. *Cur reſtauratis Academiis à Theologis Pontificiis quamvis Ariſtotelicam philoſophiam profitentibus iſtæ fabulæ Platonicæ ac Stoicæ de*

de-

dæmonum commerciis cum hominibus fuerint canonisata. Variæ rationes afferuntur. §. XLI. *Leges Civiles nihil de pacto Diaboli cum hominibus memorant. Lex 4. Cod. de Malef. & Mathem. ab injustitiâ vindicata.* §. XLII. *Glossatores Itali Juris Civilis quibus de causis erroneas multas doctrinas de crimine Magiæ Glossis inseruerint.* §. XLIII. *Origo & progressus in Germaniâ sententiæ de crimine magiæ & Magis etiam non nocentibus igne puniendis, tam ante reformationem,* §. XLIV. *quam post eam apud JCtos utriusq; religionis Protestantium.* §. XLV. *Frepuentia processuum contrà sagas in terris Lutheranis. Zelus Spizelii. Impertinentia & eventus Processus Suecici.* §. XLVI, *Causa cur hæc frequentia hodie cesset, & spes adsit saniorum temporum* §. XLVII. *Nunquam in processu contra sagas adfuit corpus delicti, adeoque otiosum est quærere de indiciis hujus delicti.* §. XLIIX. *Falsa indicia Magiæ illegalia.* §. XLIX. *Absurdissimum, quod insignis testatio externa pietatis sit signum Magiæ* §. L. *Indicia Magiæ quæ suppeditantur in Constitutione Criminali sunt etiam insufficientia.* §. LI. *I. Oblatio ad docendam Magiam.* §. LII. *II. Minæ de damno dando alteri per Magiam* §. LIII. *III. Conversatio cum Magis & sagis.* §. IV. *IV. Si quis utatur rebus de Magia suspectis.* §. LV. *Cautio unica circa processum. Ne Princeps permittat processum, neue Judex inferior de Crimine Magiæ inquirat.* §. LVI.

§. I.

DE Magiæ crimine dum meditor, an tale thema sit, quod post tot tractatus Scriptorum quà Pontificiorum quà Protestantium, tam ex Theologorum quam JCtorum classe denuò in cathedram revocetur; atque eum in finem variorum scripta de magiâ evolvo, non solum admiratus sum, quod vbique ferè multas nugas & fabulas, nullibi autem solidi aliquid, sed saltem hinc inde umbras quasdam veritatis deprehenderim, cum tamen & materiæ dignitas, & tot innocentium hominum periculum, & totius humani generis interesse, ut à stultissimâ su-

perſtitione liberetur, dudum poſtulaverit, ut eruditis non ſolum, ſed & vulgo hominum oculi aperirentur, atque errores plusquàm Papiſtici, qui hactenus mentes univerſorum faſcinaverant, ex animis eorum expellerentur. Cogitanti autem rurſus cauſas, (de quibus infrà dicetur) ob quas iſtæ falſæ perſuaſiones de crimine magiæ, & de fœdere magorum & lamiarum cum diabolo, adhuc quotidiè inculcentur populo, & iis, qui larvam hanc falſæ ſapientiæ detrahere & veritati locum facere allaborant, tantum non ab omnibus, etiam piis aliàs ac placidis viris pro hominibus impiis & atheis, aut planè pro ipſis magis haberi ſoleant, ſimul perſpexi, quod & mihi cautè procedendum ſit, imò iudicavi, quod vires meas iſtud propoſitum ferè ſuperet, dignum hic aliquid proferendi vel approbatione publica, vel etiam aſſenſu paucorum veritatem ſincerè quærentium. Prius enim ſperare non permittit autoritatis præjudicium, cui quam plurimi adhuc immerſi ſunt, poſterius autem ideò expectare non poſſum, quia & imbecillitas ingenii, & errorum hic occurrentium copia, & temporis, quod elaborationi huic deſtinatum eſt, brevitas mihi potius perſvadent, ut ab his veritatis ſtudioſis veniam petam, ſi in re arduâ ac difficili theſes meæ ipſorum expectationi non ſint reſponſuræ. & ſimul ſincerè declarem, me quibuscunque diverſa vel ex ſacris literis non contortè expoſitis, vel ex dictamine rationis rectæ monſtrantibus, ſtatim aſſurrecturum eſſe.

§. II. De Scriptoribus equidem Pontificiis, Torreblancâ, Bodino, Remigio, Del Rio, aliisque non mirum eſt, quod fabellis putidiſſimis orbem eruditum, quamvis fortè bonâ fide, deceperint; poſtquam hodiè quibusvis conſtat, Papiſmum totum eſſe fabulam ex Gentiliſmo ac Judaiſmo conflatam, infrà verò dicenda ſunt oſtenſura, quod prima origo doctrinæ de crimine Magiæ fraudi Gentilium, & ſtupiditati ac ſuperſtitioni Judaicæ originem debeant. De his igitur verè judicavit Naudæus *in Apologia Virorum de magia falſo ſuſpectorum cap. ult. A la verité c' eſt une choſe etrange, que Del Rio, le Loger, Bodin, de Lancre, Gödelmann, qui ont eté, ou ſont encore perſonnes de credit, & de merite, ayent ecrit*

ſi

ſi paſſioniment ſur le ſujet des Demons, ſorcieres, & Magiciens, que de n' avoir jamvis rebutté acune biſtorie, quoiqne fabuleuſe & ridicule, de tout ce grand nombre de fauſſes & abſurdes, qu'ils ont mis peſle mesle ſans diſcretion parmy les vrayes & legitimes. Sed utinam de Proteſtantibus ſcriptoribus non foret idem dicendum! Jam verò cum in Goedelmanno etiam hunc defectum notet Naudæus, qui tamen totus in eo eſt, ut oſtendat, Lamias non inire pactum cum Diabolo, ſed ſolum Magos, quid de aliis expectes ſcriptoribus, qui Goedelmannum cum Wiero damnant, quod Magiam defendere aut negare auſi fuerint. Sanè Carpzovius Criminaliſtarum Proteſtantium hodiè Monarcha (ut rem barbaram barbaris vocabulis efferam,) *in Praxi Crimin. part. 1. qu. 48.* id ex profeſſo egit, ut ad rationes, quæ ex Wiero contrà exiſtentiam Magiæ afferri poſſent, reſponderet, & communem errorem defenderet, cum tamen fabulæ, quas ex actis variis, *ibidem & in ſententiis 36. quæſtioni, 50. ſubjunctis* recenſet, tàm craſſæ ſint, ut vel legiſſe easdem pudeat.

§. III. Scilicet jam circa initium Seculi decimi ſexti Jo. Franciſcus de Ponzinibus JCtus exiſtentiam fœderis Diabolici in dubium vocavit. (*Vid. Part. 2. Mallei Maleficarum in fine*) Circa finem autem ejusdem Seculi Jo. Wierus Medicus *de præſtigiis Dæmonum* tractatum ſatis prolixum edidit, in quo intendit oſtendere, non dari Magiæ crimen, prout vulgò concipitur, & in appendice variis apologiis adverſus varios cenſores hanc ipſam ſententiam ſuam defendere ſatagit. Nam quem ulterius citat Carpzovius *d. qu. 48. n. 13.* Petrum de Apono, quando ſcripſerit, nondum nobis conſtat, cum de eo Autore nihil adhuc viderimus niſi forſan Carpzov. Petr. de Abano intelligat, cujus *elementa magica* nota. Sed tamen, uti omnibus accidere ſolet, qui in inventione veritatis primam glaciem frangunt, viderunt multa dicti Autores, multa etiam prætervideruut, adeoque non adeò apti fuerunt, mundum per tot ſecula præjudicio erroris faſcinatum erroris convincere. Petri Pomponatii *librum de incantamentis &* Reginaldi Scoti Angli tractatum ſimilem in Anglia autoritate publicâ combuſtum etiam non vidimus, quorum ille plerasque traditiones de Magis occultæ naturæ efficaciæ, hic autem melancholiæ & morbis variis, aut artibus

tibus histrionicis adscripsit. *Vid. Voet. Disp. Select. Part. 3. p. 564.* Nostris temporibus Gabriel Naudæus dum *apologiam* scripsit *pro iis, qui vulgò Magiæ sunt accusati*, multa quoque erudita suppeditavit argumenta oppugnandi sententiam communem. Ex ipsis scriptoribus Pontificiis modernis Malebranchius *lib. 2. cap. ult. de inquirenda veritate* in sententiam eorum, qui imaginationi historias magicas adscribunt, inclinat. Præ reliquis verò commendari meretur Antonivs van Dale, alius Medicus Belga, cujus eruditas dissertationes *de oraculis*, item *de origine ac progressu idololatriæ & superstitionum, de vera ac falsa prophetia, ut & de divinationibus idololatricis Judæorum* orbis eruditus æstimat, ubi majori cum apparatu multos communes errores de diabolo ejusque effectibus revelavit, sed paucis, imprimis Theologis, doctrinam suam persvasit, excepto, quantum nobis constat, uno Theologo Belgâ, Balthasare Beckero, qui plurima, quæ in tractatu de *mundo fascinato* prodidit, videtur ex laudato Medico hausisse. Sed quam infeliciter iste assensus Beckero cesserit, notum est, cum Diaboli vim omnem externam in homines, ac propè ipsam substantiam ejus apertè negaret, (quod Dalius subobscurè in scriptis suis fecit,) quo pacto non poterat non adversariis suis multa suppeditare arma, quibus etiam per indirectum veritates simul ab eo propositas oppugnarent, & errores communes utcunque defenderent.

§. IV. Cautius hâc in re processit JCtus anonymus, qui ante septennium *cautionem criminalem de processibus contra sagas* edidit, eumque Magistratibus Germaniæ dicavit. Is enim nec Diabolum negat nec sagas. Sed statim dubio primo: *An sagæ seu malefici reverâ existant*, respondet: *Quod sic. Etsi enim scio*, inquit, *nonnullos in dubio posuisse, etiam Catholicos & doctos, quos nominare non attinet; etsi etiam quidam non temerè suspicati sibi videntur, fuisse aliquando in Ecclesia ea tempora, in quibus de corporalibus sagarum conventibus creditum non fuit: Etsi denique ipse ego, dum cum variis ejus criminis reis in carceribus egi frequentius ac attentius, ne dicam curiosius, ita non semel animum involvi, ut quid tandem hujus rei crederem, penè ignoraverim; nihilominus ubi summam tandem*

colligo

colligo perplexarum cogitationum, id omninò tenendum esse existimo, reverà in mundo maleficos aliquos esse, nec id sine temeritate ac præposteri judicii nota negari posse. Videantur auctores, qui argumentum hoc profitentur, Remigius, Delrius, Bodinus & alii, nostri instituti hic non est, morari. Tot autem esse, & eas omnes, quæ hactenus in favillas evolarunt, neque credo vel ego, vel multi quoque mecum pii viri, neque adeo, ut credam facilè, persvadebit, quisquis mecum non impetu & clamore vel auctoritate pertendere, sed judicio & ratione rem examinare volet. Effecit hâc suâ prudentiâ quisquis est auctor, ut præscinderet diversa sentientibus occasionem, ipsum ex præjudicio communi pro atheo habendi, & sic eò melius rationes suas & evidentes & fortissimas eò fortius animis cordatiorum, Politicorum imprimis insinuaret. Et certè tanti ponderis nobis videtur iste libellus, ut, quemadmodum hucusque nemo eum impugnavit, ita nec putemus dari posse JCtum aut Politicum sanæ mentis, qui perlecto isto libello vel dubitare saltem de iniquitate processus contra sagas amplius possit, tantum abest, ut refutare libellum hunc intendat. Quodsi vero alterius conditionis homo quicunque ejus refutationem meditetur, non posse id fieri credimus absque insigni & eminenti sui prostitutione, ita omne tulit punctum auctor iste anonymus,

§. V.

Quid ergo dissertatione nostrâ erit opus? Equidem ipsimet fatemur, potuisse eâ nos abstinere & Catone isto contenti esse. Sed tamen nec superfluam eam fore confidimus. Dixit autor iste, quicunque sit, se esse Catholicum, ut eò fortius videlicet stuporem JCtis Protestantibus excuteret, si viderent, in medio Papatu JCtos palpare tenebras, per operas Cleri Papalis hactenus lumen Jurisprudentiæ nostræ obscurantes. Sed quilibet tamen attentior facile videbit, istam auctoris assertionem esse salutare figmentum, & sub hac larvâ latere JCtum quendam Protestantem, fortè etiam, præter adductam rationem, cathedras hominum adhuc inter nostrates Papizantium timentem. Sed & ob multas rationes putamus figmentum esse & dissimulationem, quod in adducto §. *præced.* loco sagas dari

(tales videlicet, quales Remigius, Delrius, Bodinus adstruunt pacta cum diabolo ineuntes,) asserat. Potissimum id suadet, si quis eruditionem & diligentiam, quibus in responsione ad reliqua dubia utitur, conferat cum frigiditate & ineptâ ratione, quæ transparent in adducta responsione ad dubium primum. Scilicet voluit Scenæ inservire. Fingebat se esse Catholicum. Si dixisset, non dari sagas, disputandum ei fuisset contrà eos, qui sagas dari adstruunt, ostendenda origo fabulæ, ostendendæ fuissent causæ, curvana ista persuasio tanto conatu fuisset hactenus defensa. Ita vero nemo credidisset, scriptum hoc à JCto Catholico prodiisse. Quemadmodum igitur hæc, quæ omisit Auctor *Cautelæ Criminalis*, multas suppeditabunt theses disputationi nostræ, ita & in illis, quæ ad processum pertinent, secundæ curæ forte nonnulla nobis ostendentur ab Auctore isto, quem nullo modo exscribere animus est, prætervisa ac omissa.

§. VI.

Igitur quemadmodum Gœdelmannus concessit pactum magorum cum Diabolo, negavit pactum Lamiarum; Beckerus autem Diabolum aut certe ejus efficaciam ullam in homines negavit; Auctor vero *cautelæ criminalis* saltem ita se gessit, ac si dari sagas & pacta earum cum diabolis crederet, denique vulgus eruditorum & dari diabolum & dari sagas multas & justissimum ac piissimum esse processum hactenus usitatum contrà eas, non solum sibi, sed & aliis persuadere laborat; ita nos peculiari opinione ab his omnibus diversâ arbitramur, dari diabolum extra hominem, eumque ab extrà intrinsecè tamen & invisibiliter operari in hominibus improbis, sed negamus dari sagas & magos pacta cum diabolo ineuntes, quin potius arbitramur, hanc fabulam ex Judaismo, Gentilismo ac Papismo conflatam esse, & iniquissimo processu, hactenus etiam apud Protestantes usitatissimo, stabilitam.

§. VII.

Quodsi Beckeri hypothesin assumeremus, (& fortè etiam ipsius Dalii) non opus haberemus argumenta quærere quibus mon-

monſtretur, non dari pacta magorum cum diabolo, cum non-entis nulla ſint prædicata. At cum hîc à Beckero diſſentiamus, aliâ viâ opus erit. Nec putes etiam nos ſaltem per fictionem ad invidiam evitandam à Beckero diſſentire. Seriò id facimus, & omnem ſuſpicionem ſequiorem non ſolum deprecamur, ſed & diſertè definitione Diaboli mox proponendâ refutamus. Quomodo aſſeclæ Philoſophiæ Ariſtotelicæ, quæ etiam adhuc in cathedris ſuperioribus tantum non ubique regnat, & unde communis error de magis nutrimenta ſua ſumſit, Beckeri doctrinam refutare poſſit, non videmus. Nec etiam putamus, poſſibile eſſe, ut aſſeclæ philoſophiæ corpuſcularis & mechanicæ ſeriò diſſentire poſſint à Beckeri principiis & concluſionibus, ſi modò intelligant ipſimet, quid dicant, & ut alii id etiam abſque conceptibus contradictoriis intelligere queant, efficiant. At nos, qui Philoſophiam antiquiſſimam ſpiritualem ſequimur, non ſolum credimus; ſed & aliquo modo ſcimus, diabolum eſſe principem tenebrarum & aeris, h. e. ſubſtantiam ſpiritualem ſeu inviſibilem ſpirituali ſeu inviſibili modo mediante aere vel corpuſculis naturalibus aqueis aut terreſtribus operantem in hominibus improbis.

§. VIII.

Non poſſumus tamen comprehendere, cur illi, qui diabolum cum Beckero negant, hactenus etiam à viris piis pro Atheis fuerint habiti, cum potius Adæmonum nomen meruerint. Nam uti poſito Deo non ſtatim ponitur Diabolus; ita nec remoto diabolo ſtatim Deus removetur. Imò miramur, cur plerique, qui hactenus craſſiſſimas fabulas de diabolo ejusque viribus ſibi & aliis perſuadent, pauciſſimas ſaltem vel etiam planè nullas fabulas de bonis Angelis & earum virtutibus poſſint ferre, ſed harum auctores, aut qui eis fidem habent, Enthuſiaſtarum & ſimili nomine traducant, h. e. cur major ſit cura ſtabiliendi erigendique regni tenebrarum, quam regni lucis? Imo facilè etiam prævidemus, quod hæc ſeria noſtra aſſertio de exiſtentiâ & operationibus dæmonum nos non ſit liberatura à conviтiis, vel ex eo ſolo, quod negamus da-

ri crimen magiæ, ſeu pactum cum diabolo, Nam inter fabulas, quas Bodinus *in dæmonomaniâ* refert, etiam illa eſt, quod Wilhelmus Luranus quidam anno 1453, in Galliâ ob Magiam interfectus expreſſe confeſſus fuerit, quod non tantum in fœdere ſuo cum Diabolo inito omnes religiones ejurare, ſed & Diabolo promittere debuerit, quod in poſterum publicè docere & concionari velit, omnia, quæ de magiâ & negromantiâ dicantur eſſe pura mendacia ac fabulas, & quod ſumma crudelitas ſit, aliquem ob crimen magiæ punire. Sed facilè quilibet, cui ſaltem naſus eſt, odorabitur, quam ob rationem Clerus Pontificius hoc effinxerit, aut iſtum Luranum tormentis adegerit, ut talia confiteretur. Id modo dolemus, etiam viris piis ex noſtratibus Theologis has nugas & ſimiles alias impoſuiſſet, ut & ipſi negantes crimen magiæ claſſi Atheorum accenſeant. Sit unus inſtar omnium Theophilus Spizelius, qui vel ob hanc ſolam cauſam videtur ſcripſiſſe tractatum Germanicum, cui titulus **Die gebrochene Macht der Finſterniß** / ut adhortaretur Magiſtratus Germaniæ, ad proceſſus contrâ ſagas acerrimè continuandos, & eos, qui pactum diaboli negant & proceſſum contrà ſagas impugnant, de atheiſmo & impietate ſuſpectos redderet. Nos, uti non recriminamur, ſed Spizelio illud Virgilii mitiſſimè opponimus:

Fallit te incautum pietas tua:

Sic pro nobis nihil aliud afferimus, quam ut ſaltem quemcunque rogemus, cui ſana ratio eſt, quo argumento quis inferre poſſit, eum de impietate eſſe ſuſpectum, qui neget crimen magiæ. Illos vero, qui pro auctoritate fortè adhuc talia pronunciant, aut pronunciaturi ſunt, maximoperè precamur, ut propriam pietatem ſcrutentur & excutiant, annon fortè inſignis, quamvis inſigniter adhuc pallietur, hypocriſis ſub eâ lateat, & tum demum proprio corde probè examinato de aliis, ſi putent, regulas Chriſtianiſmi id exigere, ſiniſtrè judicent.

§. IX. Dum vero negamus crimen magiæ, alios exſcribere nolumus, qui fuſius notarunt, magiæ nomen olim honorificè fuiſſe uſurpatum & ſolis ſacerdotibus tributum. *Vid.*

Bodin.

Bodin. lib. 2. de dæmonom. cap. 1. Osiand. de magiâ thes. 1. §. 4. Cæl. Rhodig. lib. 5. c. 42. Peucer. de divinat. p. 287. Goedelm. de magis l. 1. c. 2. §. 3. id tamen ex istis auctoribus notamus, videri magiam antiquitus quidem quamcumque sapientiam & scientiam sed occultatam denotasse, h e. scientiam rerum, quarum causas non saltem ignoraret vulgus, sed & quarum causæ maximè occultarentur, ut vulgus in ignorantia perpetua detineretur, easque virtutibus potentia humana superioribus adscriberet. Roborat hanc observationem divisio Magiæ communiter recepta, quâ Magia dividitur in naturalem, artificialem, & dæmoniacam. Nam in his singulis speciebus supponitur quædam scientia rerum non quarumvis, sed rerum occultarum aut certè occultatarum.

§. X. Porro, dum iterum communiter Magia in licitam & illicitam dividitur, communis etiam consensus est, in quo & ipso convenimus, magiam naturalem & artificialem ad licitæ genera pertinere, solam Dæmoniacam crimen esse. Ergo non opus est, ut de prioribus duabus simus ulterius solliciti, cum de sola ultima specie sermo sit, an detur! Solet autem hæc ultima appellari idiomate Patrio Zauberey. Qui enim Magiam etiam naturalem aut artificialem germanice ad genera der Zauberey retulerit, præter Spizelium *d. tract. Part. I. c. 1. p. 9.* observavimus neminem. Sed & hæc inadvertentia condonanda est pietati & simplicitati Viri, quæ ex integro ejus tractatu ejusque singulis paginis elucent.

§. XI. Itaque quæritur: An detur Magia dæmoniaca? Hic vero ante omnia præmittenda ejus definitio, quod plerique negligunt non satis aptè. Uti enim, cum de rebꝰ in sensus non incurrentibus sermo est, frustrà de quæstione, quid sint disputetur, antequam de eorum existentia constiterit; ita contra in rebus moralibus & juridicis ac in quibuscunque aliis ideis entium plurium aggregatorum, vel etiam actionum humanarum inepte quæritur de quæstione, an sint, antequam eæ sint definitæ.

§. XII. Definimus autem ex scriptis ac communi consensu eorum, qui id adstruunt, crimen Magiæ, quod sit delictum, quo quis cum Diabolo sæpè in corporali specie vel bestiæ, vel hominis,

minis, vel monſtri comparente, pactum init, quod velit, ſi Diabolus ipſius voluptati, avaritiæ aut ambitioni ſatisfacere velit, cum Diabolo ſcortari, in certo loco ope Diaboli per aera magos vehentis comparere, ac ibi cum aliis ſimilibus Diabolum adorare, ac tripudiare, & luxuriari, ope Diaboli hominibus, beſtiis & frugibus, vel tempeſtates excitando vel alio præternaturali modo damna dare, & poſt certum temporis ſpatium animâ & corpore Diaboli mancipium eſſe ac in æternum manere.

§. XIII. Cum itaque jam quæritur an tale crimen Magiæ detur, ita procedendum eſſe putamus. Omne delictum in facto conſiſtit. Factum non præſumitur. Ergo qui aſſerit, dari crimen Magiæ, id probare debet, non à negante probationem expetere. Etiamſi enim pro negativâ nullam rationem afferremus, pro nobis tamen ſententia etiam à judice indoctiſſimo eſſet pronuncianda. Age igitur prodeat initio Carpzovius & crimen Magiæ dari contrà Wierum & alios oſtendat.

„ §. XIV. Primum juri divino convenit ſententia, quæ vult „ Sagas & Magos eſſe cremandos, quia DEUS jam pridem ſen- „tentiam tulit in Maleficos, Pythones, Sagas & Incantatores „ Exod. XXII. v. 19. quod debeant interfici. *Vid. Carpzov. dict. qu.* „ *48. n. 40.* Sed quæ connexio? Malefici illi, de quibus loquitur lex divina, non ſunt Magi, quales nos definivimus. Non inierunt pactum cum Diabolo; quæcunque egerunt, egerunt absq; pacto tali, ſive id egerint artificiali deceptione ſive occultis viribus naturæ, h. e. ſive Magiâ naturali, ſive artificiali, id nobis perinde eſt, modo non diabolicâ. Nec obſtat, quod has Magiæ claſſes inter licitas retulerimus, & DEUS tamen Magos, ut delinquentes voluerit puniri. Poterit enim id, quod ratione modi licitum eſt, ratione intentionis & ſcopi eſſe illicitum. DEUS eos puniri voluit, non ut tales, qui pacta cum Diabolis inirent, aut hominibus damnum darent, ſed qui auctores & propagatores eſſent idololatriæ.

„ §. XV. Sed, pergit Carpzovius, lex divina neutiquam de „ veneficis tantum, qui veneno malo propinato mortem procu- „ rant, reſtringenda eſt, ut putat Wierus, ſed omnes denotat,

qui

„qui præstigiis aliis offendunt, quales erant Magi Pharaonis Exod. VII. Verum videat Wierus, quid ad hanc sententiam Carpzovii respondeat. Nos enim aliâ usi simus in §. *præcedente* via. Nec nobis obstat hæc Carpzovii exceptio. Quibuscunque enim præstigiis usi fuerint Magi Pharaonis, nihil tamen fecerunt ex pacto cum Diabolo aut ope talis pacti, & non tam ob istas præstigias, quàm ob idololatricam superstitionem jussi sunt à DEO interfici.

§. XVI. Attamen, posset quis pro Carpzovio urgere, non potuerunt eæ præstigiæ, quæ à Magis Pharaonis editæ sunt, per Magiam naturalem aut artificialem fieri. Non per illam, quia alias & Mosis operationes non fuissent miracula, sed opera naturæ: Non per hanc, quia vix imaginari mihi possum, quomodo id possibile fuerit, ut per illusionem baculi Magorum mutati sint in serpentes. Ergo per Dæmoniacam. Ad hæc respondeo, 1. Nondum constare, quænam sit differentia inter miracula & opera naturæ. Nam quæ communiter de operibus naturalibus, præter naturalibus & supernaturalibus, item de differentia inter potestatem divinam & diabolicam ex Metaphysica Scholasticorum docentur, & in systemata etiam superiorum facultatum transferuntur, meræ nugæ sunt ac petitiones principii. 2. Non sequitur: Magi Pharaonis ex occultis viribus naturæ, i. e. philosophiæ Aristotelicæ & Cartesianæ (quarum neutra quicquam, aut hæc certe non multum solidi quoad causas naturales demonstravit,) incognitis produxerunt istos effectus, ergo Mosis opera fuere etiam naturalia. Nam quæ à Mose & Aarone postea edebantur opera, quæ à Magis non poterant similiter produci, satis probabant potentiam potentiâ Magorum superiorem, ut adeò vel ex hac ratione non possimus argumentari à Magis ad Mosen. 3. Et cui non notum est illud: Duo cum faciunt idem, non est idem? 4. Multa nobis imaginari non possumus esse per artem possibilia, quæ tamen vilissima sunt, si ostendantur. Et infinitæ sunt præstigiæ, quæ homines viribus supernaturalibus adscribunt, cum tamen sint meræ illusiones. Huc refer ista artificia Abrahami Colomni cum chartis lusoriis recensita à Spizelio *d. l. p. I. c. 6. p. 62.* quas tamen hic auctor absq;

ullâ ratione Diabolo adſcribit. 5. Si ope Dæmonis Magi Pharaonis produxerunt, quæ produxerunt, vel Dæmon id fecit per vires naturæ, vel per præſtigias & illuſiones. Non per illas, quia aliàs & Moſis miracula fuiſſent operationes naturæ: Non per hanc, quia vix imaginari nobis poſſumus, quomodo id poſſibile fuerit, ut Diabolus potuerit illudere ſenſibus hominum. Saltem argumentum hoc in eum finem affero, ut oſtendam facilè objectionem nobis factam, in adverſarios retorqveri poſſe. Nam ego quidem nolo perſonam reſpondentis mutare in perſonam opponentis.

„§ XVII. Sed idem tamen diſponitur, ita pergit Carpzo-„ vius, Lev. XX. v. 26. ubi lex jubet omnes magos interfici. Et iſta lex in populo Iſraelitico ſemper fuit in viridi obſervantia, quod„ teſtatur exemplum Pythoniſſæ in Endo quæ formidabat Sau-„ lem: quia ſub pœnâ capitis magicam artem prohibuerat. Rex„ Manaſſes etiam & totus populus Iſraeliticus propter artes ma-„ gicas fuere à Deo graviter punitæ. Reſpondeo 1. Confundi-„ tur ſemper Magia idololatrica cum Diabolica illa, qua pactum initur cum Diabolo. 2. Carpzovius non tàm ſollicitus eſt, ut probet dari magiam, quæ tamen eſſe debebat primaria quæſtio in diſputatione adverſus Wierum, quam ut probet, magiam eſſe capitaliter puniendam. 3. Quamvis nec hoc probetur firmiter ex allegatis legibus divinis, utpotè quæ purè forenſes ſunt, & Chriſtianos non obligant. Jubet eadem lex, filiam Archiſacerdotis ſcortantem igne cremari, cur non igne cremantur filiæ Superintendentum noſtrorum ſi talia committant? Sanè major convenientia eſt inter Archiſacerdotem Judaicum & Superintendentem hodiernum, quam inter Magos illos, de quibus loquitur lex Judaica & eos, de quibus diſputamus. 4. Deuter. XIIX. v. 10. & 11. ubi Deus multas ſpecies magiæ, quam Iſraelitis prohibuerat, recenſentur, nulla fit mentio magiæ talis Diabolicæ, de quâ diſputamus, ſed omnes ibi recenſiti fuere idololatræ & deceptores ac agyrtæ, quod latius probat Dale in tractatibus *de oraculis & de divinationibus idololatricis Judæorum.*

§. XVIII. Adjuvabimus ipſi Carpzovium. Iſta enim Pytho-

thonissa in Endor produxit vel Diabolum sub specie Samuelis vel ipsam animam Samuelis, quod absque ope Diaboli fieri non potuit. Respondeo 1. Nulla diaboli multo minus pacti cum eo in scripturâ fit mentio. 2. Nec apparuit Diabolus, nec anima Samuelis, nec species ejus, sed mera fuit illusio. Fuit ista fœmina ex eorum classe, qui ex ventre loqui possunt, & ita decepit Saulem, quod etiam conveniens est textui *1. Sam. XXXVIII.* Nam Saul nihil vidit, sed audivit saltem vocem, & solum fœmina dixit, se videre aliquid.

§. XIX. Igitur primum argumentum Carpzovii nihil probat. Videamus secundum, in summam tamen contractum. Cum,, hâc lege divinâ non modo congruit lex naturæ, ut apparet ex,, sanctionibus Ethnicorum, pœnas capitales Magis decernenti-,, um, veluti & Plato *lib. II. de Legibus* mortis pœnam ponit Ma-,, gis, sed & eandem sequuntur concilia, quibus variæ pœnæ in,, magos & veneficos constituuntur, eademque fuit praxis apud,, populum Romanum & Persas. Respondeo 1. iterum confun-,, ditur quæstio de existentia Magorum cum Diabolo paciscentium, cum quæstione de pœnâ Magi[illegible] naturalis & artificialis. 2. Confunditur lex naturæ cum moribus quarundam gentium. 3. Parum aptè miscetur moribus Gentium phantastica Respublica Platonis.

§. XX. Tertio, pergit Carpzovius, de jure quoque Civi-,, li Magis seu Veneficis pœnam capitalem infligendam esse dubi-,, tandum prorsus non est. Respondeo 1. Benè, quod Carpzovi-,, us dicat Magis seu Veneficis. Igitur planè aberratur â quæstione de quâ disputamus. Neque enim Venefica Germanicè est eine Hexe/ uti vulgò ob istud commune erroris præjudicium interpretamur, sed eine Gifftmischerin. At vero ad veneficium tale nullâ diaboli ope ac fœdere opus est. 2. Leges ipsæ nusquam mentionem faciunt pactorum cum diabolis, sed augurum, auspicum, mathematicorum seu astrologorum &c. Ut taceam alias responsiones ex præcedentibus hic iterum repetendas, & quod ulterius pro existentiâ criminis magiæ Jus Civile non magis possit allegari, ac pro existentia cujuscunque entis.

§. XXI. Jam ad potissimum momentum probationis Carpzovianæ accedimus. Quarto, ait, negari non potest, Magos & sagas pactum habere cum Diabolo, in quo abjurant fœdus, quod cum Deo inierunt in baptismo, testibus Bodino, Remigio, Chirlando &c. Resp. Pudere debuisset Carpzovium, in re, ubi momentum quæstionis situm est nil aliud proferre, quam testimonia scriptorum Pontificiorum, replentium libros suos partim fabulis anilibus ac Clericalibus, partim depositionibus hominum melancholicorum, aut crudelissimis tormentis ad dicendas res de quibus interrogabantur, adactorum. Si nostri Jure-Consulti hucusque non exscripsissent, absque judicio alios & imprimis Pontificios, sed res quà Physicas, quà Morales, de quibus leges disponunt, secundum naturam suam intellectu quilibet proprio considerassent, jam dudum Jurisprudentia nostra etiam habita fuisset pro disciplinâ ad veram Eruditionem pertinente ab eruditis. Jam cum unus exscribat adhuc absque judicio alterum, & summo stupore putet, se non invenisse, quod pueri in faba, si casum aut quæstionem inveniat in terminis terminantibus, vitio non debemus vertere Eruditis, si cum nomen JCti audiunt, concipiant sibi in terminis terminantibus Rabulam aut Legulejum. Sed ad Carpzovium nostrum.

§. XXII. Pergit ille: Licet non omnes Magi expresse cum Diabolo paciscantur eique obsequium perpetuum promittant, Deo tamen renunciant commercium cum Diabolo habentes, quo ipso tacitam seu implicitam pactionem contrahi manifestum est. Respondeo. 1. Si nullum pactum expressum datur, uti hactenus tale nullum fuit demonstratum, de pacto tacito frustrà quæritur. Qui enim non expresse contrahere potest, & cum quo expresse contrahi nequit, is etiam non contrahit, nec cum eo contrahitur tacite. 2. Id in quæstione est, an Magi qui præstigiis Homines decipiunt, commercium corporale cum Diabolo habeant, & ita Deo tacite renuncient. 3. Si illi, qui commercium spirituale cum Diabolo habent, pactum tacitum cum Diabolo faciunt, & tanquam Magi cremandi sunt, fiet summa

con-

confuſio omnium delictorum. Nam fures, adulteri, mendaces & omnes, qui operantur opera carnis commercium ſpirituale habent cum diabolo.

§. XXIII. Addit Carpzovius: Homicidarum ac adul-„ terorum pœnam capitalem eſſe, Magiam autem eſſe crimen de-„ terius homicidio & adulterio, imò ſagas, dum infantes proprios„ Diabolo ſacrificant, eſſe homicidas, & dum ſuccumbunt Diabo-„ lo, eſſe adulteras. Reſpondeo ſemper miſceri quæſtionem de„ pœnâ magiæ cum quæſtione de magiæ exiſtentiâ, & quoad hanc ſemper peti id, quod eſt in principio.

§. XXIV. Reſtat ultimum argumentum Carpzovii. Quin-„ to dicit: Sagis ac Lamiis ipſismet conducit, ut quàm maturè„ è medio tollantur. Nam Diabolus tam pertinaciter eas la-„ queis ſuis involutas habet, ut citius non dimittat, quàm mori-„ antur. Quo in genere fidem non immeritò habemus Remigio„ Ducis Lotharingiæ Conſiliario qui judiciis capitalibus non gen-„ torum plus minus magorum interfuit, teſtanti, quod ex tot mil-„ libus, quos ſortilegii laqueis irretitas habuerit Satan, nemo au-„ ditus ſit, qui ſe aliter expediverit, quàm culpæ vel coactâ vel li-„ berâ profeſſione ac deinde ejus morte luitione. Reſpondeo 1.„ Quis putaret JCtos Lutheranos eò abſurditatis potuiſſe abduci, ut Carnificem pro inſtrumento ordinario converſionis habeant? 2. Cur vero Remigio iterum credit cœcus Carpzovius, homini ſuperſtitioſo & mancipio Cleri? Rationes ob quas fidem ipſi Carpzovius adhibuit, quod in Lotharingiâ tot judiciis de magiâ interfuerit, apud nos fidem ejus deſtruunt. 3. Neque intellexit Remigium Carpzovius, qui non illud dicit, quod hic deducit, ſed qui ſaltem dicit, non potuiſſe ſe liberare à pactis cum Diabolo ſagas, antequam crimem ſint confeſſæ, quam confeſſionem poſteà per leges Clericales neceſſariò mors ſecuta ſit. 4. Si Jurisprudentia Carpzovii opus habet, ut ab aliorum auctoritate, aut fabulis, dependeat, cur non potius credidit Theologis noſtratibus, qui docent, multos magos abſque pœnâ mortis fuiſſe iterum in ordinem radactos, & qui diabolum depingunt tanquam ſpiritum ita impotentẽ & eneruem, ut crepitu ventris poſſit expel-

 li,

li, & nequeat chirographum ejus, qui cum ipso pactum iniit, auferre ex Bibliis, quod tamen minimus catellus potest. *Videantur Lutheri* Tischreden *& Spizelii* gebrochene Macht der Finsternüß *P. 1. c. II. p. 211. seqq. & P. III. per integr.* 5. Pulcrum vero argumentum, quo etiam homicidium defendi posset, si quis hominem fruges consumere natum, sue Gallicâ infectum, aut morbo maximè dolorifico laborantem interficiat, sub prætextu, quod ipsi conducat, ut quàm maturè è medio tollatur 6. Non intelligit fines pœnarum capitalium, qui hoc lubrico & vix tyronibus condonando prætextu pœnam capitalem defendere vult.

§. XXV. Claudit Carpzovius suam probationem: Jam, judicet quivis, qui vel tantillum pietatis ac sanæ mentis habet, annon rectè ac probè agat Magistratus in Magos & Veneficos, animadvertens. Nos contrà: Jam judicet quivis, qui vel tantillum prudentiæ (nolumus enim allegare Carpzovii pietatem imprudentem, quæ in fide anilium fabularum consistit,) ac sensus communis habet, an non turpe sit tanto JCto, in re tam seriâ ac tanti momenti tam turpiter ludere.

§. XXVI. Sed opem ferat Carpzovio Spizelius, JCto Theologus. Nolumus hic detegere turpitudinem viri pii, & omnes nævos libri ejus sæpius citati ostendere, sed solum paucis expendere argumenta potissima, quibus *in Parte II. cap. II.* probare vult reale ac verum fœdus hominibus cum Diabolo intercedere. Primum *p. 112.* dicit, sententiam contrariam esse errorem malitiosum & crassum, cui ante multos annos Thomas de Aquino, Bonaventura, & Johannes à Turrecremata tanquam communissimæ & damnosissimæ hæresi contradixerint. Imo esse errorem periculosissimum & pestilentissimum, quia viam sternat Atheismo. Resp. 1. Hoc non est probare sententiam affirmantem, sed Zelo intempestivo invehere in dissentientes. 2. Thomas de Aquino Bonaventura & Johannes de Turrecrementa haud dubiè contradicerent etiam doctrinæ Lutheranæ tanquam damnosissimæ hæresi, & tamen Spizelius eorum auctoritate non commoveretur, ut eis crederet. 3. Sententia hæc, quod non detur crimen Magiæ non sternit viam Atheismo. Sed potius illi Theologi & Concio-

na-

natores, qui pro concione & in scriptis loco doctrinæ salutaris proponunt dogmata anilia & superstitiosissima in causa sunt, ut homines aliquâ saltem ratione & sensu communi pollentes & ab extrema superstitionis labe se liberare cupientes, incauti incidant in alterum extremum Atheismi. 4. Imò sententia communis, quam Spizelius defendit, inducit homines in crassissimam & plusquam puerilem superstitionem. At superstitio & stultius & perniciosius vitium est, quam Atheismus, ut latius deduxit hactenus à nemine cum successus refutatus Bailius *in cogitationibus promiscuis super Cometâ.*

§. XXVII. Pergit Spizelius *p. 214.* Si non essent pacta rea-„ lia & vera magorum cum Diabolo, non promulgasset DEUS „ leges peculiares contrà Magos, & omnia falsa forent, quæ in„ scripturis de Magis dicuntur. Respondeo, nullam esse con-„ sequentiam, quia per hactenus dicta nondum ullâ ratione verosimili probatum est, quod illi Magi, quorum Scriptura meminit, habeant pactum cum Diabolo.

§. XXVIII. At, inquit Spizelius, si non daretur fœdus „ Magorum cum Diabolo, impudentissimè contradiceremus„ omnibus & singulis antiquis & de Ecclesia Christiana egregiè„ meritis Doctoribus, Augustino, Tertulliano, Epiphanio„ Chrysostomo, qui non tantum fœdera Diaboli cum homini-„ bus pro veris & realibus habuerunt, sed etiam maximo conatu„ se iis opposuerunt. Respondeo 1. Impudentius est, uti aucto-„ ritate Patrum ad defendendas fabulas pueriles. 2. Doctores de Ecclesia Christiana egregiè meriti sunt sæpius propter pietatem suam & simplicitatem maximè creduli, & iis adhuc hodiè sæpius imponitur per homines mendaces, aut hypocritas. 3. Nihil tam absurdum est, quod non sententiâ alicujus Patris Ecclesiæ defendi possit. 4. Absque læsione pudoris contradicimus Patribus istis antiquis, qui hæreticos judicabant illos, qui antipotes statuebant. Cur non & hîc similiter? 5. Quænam sit ratio, cur Patres Ecclesiæ haberent foedera Diaboli cum hominibus pro veris, infrà ostendetur.

§ XXIX. Pergit Spizelius; Fore summam & extremam„

temeritatem, si quis vellet contradicere tot & tam innumeris „ approbatis, & fide dignis scriptoribus, imò communi Expe- „ rientiæ. Respondeo, major temeritas est, pro experientia & „ pro Scriptoribus fide dignis jactare fabulas, quibus creduli se á malitiosis hominibus decipi patiuntur, & Scriptores superstitiosos. Reliqua non merentur, ut apponantur, quæ Spizelius *dict. cap. 2. & 3.* pro probanda existentia fœderis Diabolici adducit. Si quis tamen putet, inesse aliquid, quod responsionem mereatur, reservabimus id conflictui.

§ XXX. Atque hæc sunt ista fundamenta, quibus creditum fuit, magos fœdus inire cum Diabolo, & reliqua, quæ suprà §. 12. recensuimus. Et ob has rationes nulliùs planè momenti tot millia hominum vel innocentium, vel certè hoc crimine non pollutorum sub specie pietatis, justitiæ ac Zeli divini crudelissimè interemta sunt. Jam ex abundantia addamus rationes pro negativa. Sed ante omnia hic notemus, non esse à nobis postulandas demonstrationes Mathematicas. Etsi enim Magi, Malefici, & Mathematici sæpè apud JCtos synonymicè usurpentur, apud Philosophos tamen Diabolus ejusque potentia nec est subjectum Matheseos, nec demonstrationis. Interim studebimus proferre rationes, quarum verisimilitudo æquipolleat demonstrationi.

§. XXXI. I, Diabolus nunquam assumsit, nec potest assumere corpus, ergo non potest fœdera corporaliter inire, nec unquam corporaliter iniit, multo minus incubuit aut succubuit Magis & Sagis, aut eos sub specio hircina in montem Bructerorum duxit &c. Non obstat exemplum Satanæ tentantis Christum. Resp. 1. Convenire primitus debent interpretes de intellectu illius historiæ, utrum per imaginationem Christi vigilantis, utrum per somnum dormientis tentatio illa facta fuerit, utrum, quod nobis videtur verosimilius per Satanam ibi intelligatur, uti & alibi in Scripturis fit, homo, quorum ultimum nobis videtur verosimilius. At nulla ex his interpretationibus obstat assertioni nostræ. 2. Debemus in interpretatione hujus historiæ seponere præjudicia puerilia, quamvis hactenus à pluri-

mis,

mis, qui debebant desiisse esse pueri, defensa. Quale est illud, dum creditum fuit ex ignorantia antiquitatum Judaicarum, Christum per aerem esse ductum in pinnaculum templi oben auff die Spitze. Tale igitur etiam est illud, quo imaginamur nobis, Diabolum apparuisse Christo sub specie corporea. Nam posito, quod ipse Diabolus tentaverit Christum, tamen falsum est, aut certè nullâ ratione verosimili probatum, id factum fuisse sub specie corporea hominis vel monstri. 3. Præjudicium sententiæ contrariæ oritur ex imagunculis Evangelicis, secundum quas Pontificii sibi tentatorem nescio sub cujus monstri specie, nos Lutherani sub specie monachi cum cucullo imaginamur. Et mereretur peculiarem dissertationem superstitio Papalis in Ecclesiis Lutheranis per imagunculas illas Catecheticas & Evangelicas infantibus instillata, firmiter herens per totum vitæ spatium. e. g. imaguncula, quæ apponitur præcepto tertio, petitioni sextæ, doctrinæ de Statu oeconomico & de conjugio, Evangelio in Dominica Oculi &c.

§. XXXII. II. Si Diabolus posset assumere corpus, falsa esset assertio Christi, quod Spiritus non habeat carnem & ossa, & ineptum foret argumentum, quo Christus voluit uti ad convincendos Discipulos. At utrumque horum cogitare blasphemum est.

§. XXXIII. III. Non potest Diabolus turbare potentiam & ordinem naturæ invisibilis, ergo non potest corpus assumere, tempestates excitare, hominem per aerem transferre &c.

§. XXX. IV. Non cohærent, quæ boni homines modo de tanta potentia Diaboli in naturam invisibilem garriunt cum aliis fabellis suprà memoratis, quod possit crepitu ventris expelli, aut quod non possit aliquid aufferre ex Bibliis &c. Nec est, quod ad finem hominis hic recurras. Si enim fide ejicitur, quid opus fuisset crepitu, nisi fortè & stultâ distinctione inter crepitus rem absurdam absurdius dicam, an plasphemius velis palliare.

§. XXXV. V. Nullus effectus est, ac nullus usus fœderis Diabolici, neque ex parte hominis, neque ex parte Diaboli. Non illius. Dicunt enim, magos pacta inire voluptatum, pecuniæ & hono-

honorum consequendorum causa. Sed simul dicunt, plerosque magos decipi. Sed demus, etiam non decipi. Annon absque ope diaboli levi industriâ & astutiâ, imò annon modis honestis hæc omnia acquiri possunt. Quid opus igitur fœdere cum Diabolo.

§. XXXVI. At concedamus, cum nullum sit stultius animal homine, homines esse reverà ita stultos, uti novimus multos tales esse, ut fœdera cum Diabolo quærant, an putas, Diabolum æquè stultum esse, ut absque ullo fructu pactum cum homine ineat. Est jam mancipium Diaboli, qui voluptatis, avaritiæ & ambitionis macipium est. Cui usui igitur fœdus ex parte diaboli? Ut hominibus damma det per Magos? At quibus? Non certè fidelibus. Infidelibus & iis, qui jam sunt similiter ejus mancipia, aut Diabolus damnum date potest, aut non potest. Si prius, quid opus est magis, si posterius, nec per magos. An ut duplex vinculum fortius liget, quam simplex, & ut magus non tam facilè possit evadere laqueos diaboli, quàm si solum sit mancipium affectuum? Nec hoc cum naturâ humani generis, nec cum iis, quæ nostri de magis docent, conveniunt, Vide *Part, III.* Spizelii, quod non adeò difficulter magi possint chirographum suum recipere à Diabolo. Sed & vide naturam humani generis, quam difficillimè homo, etiam Christanus, posit consequi dominium in affectus. Alias rationes reservamus curis secundis.

§. XXXVII. Videamus jam originem fabulæ. Multa hic suppeditabunt Beckerus *lib. 1. mundi fascinati* & Dalius *in tractatibus sæpius allegatis*, ita tamen, ut aliorum curæ multa supplenda, fortè etiam emendanda reliquerint. Nobis paucis inquisitio hujus quæstionis eâ methodo videtur esse instituenda. Sunt populi, si secundum religionem eos dividere velis, vel Gentiles, vel Judæi, vel Christiani, vel Mahumedani. De Mahumedanis non opus est, ut inquiramus, partim quia eorum religio ex tribus prioribus est composita, partim quia ratione temporis quoad originem est ultima, adeoque inquisitio, quid ipsi de Magiâ statuant, nihil juvare poterit ad ostendendam originem erroris

roris Christianorum. At Religio Gentilium & Judæorum est antiquior Chrifliana, & primi Christiani potissimum post mortem Christi partim Gentiles erant, partim Judæi. Ergo de istis duabus prius videndum. Si vera esset & reverâ existeret Magia, deberet doctrina Judaica ex fontibus sacrarum literarum prius proponi. Nunc cum erroris fontes inquiramus, & fabulæ Judaicæ ex libris Rabbinorum, qui diu post Auctorum Gentilium, quorum scripta habemus, ætatem vixerunt, inquirendæ sint, præstat de sententiâ Ethnicorum prius videre. Philosophia Gentilium est vel Barbarica vel Græca. Illa quidem est antiquior, sed quia paucissima & incertissima de eâ constant, contrà Græcorum scripta in omnium manibus sunt, ac primi Christiani ex Græcis erant, & præterea in ipsis sacris literis Novi Fœderis Græci sæpè Gentiles quosvis denotant, ac Judæis opponuntur, de Græcis inchoandum erit.

§. XXXVIII. Missâ vero Philosophiâ Scepticâ, utpote quæ ad nostrum scopum nihil planè conferre potest, cum Sceptici etiam de rebus visibilibus dubitarent, & inter omnes sectas magis ad Atheismum, quam ad superstitionem inclinarent; dilatâ etiam ad secundas curas Philosophia Græcorum Fabulosâ seu Poeticâ, de dogmaticâ potissimum erit dispiciendum. Cum autem hujus sint sectæ ferè infinitæ, alio tempore ex Laertio & Plutarcho, quænam Thaletis, aliorumque Philosophorum sectæ Jonicæ, ut & ex Schefferi Philosophiâ Italicâ, quænam Pythagoræorum de dæmonibus & Magia fuerit sententia, meditationes nostras illustrabimus. Nunc de quatuor sectis potissimis saltem, quæ temporibus primis Christianismi sub Romano Imperio florebant, debemus esse solliciti. Puta de Epicureis, Stoicis, Platonicis, Aristotelicis. Ac Epicurei quidem, uti omnes, qui olim & hodiè philosophiam corpuscularem sequuntur, ansam superstitioni de Magis & Sagis haud dubiè non dederunt, cum eorum plerique omnes spiritus olim negaverint, hodierni vero, etsi Diabolum credant, rectè tamen à superstitionibus magicis sunt alienissimi. Neque Philoso-

D pho-

phorum Epicureorum quemquam credo tranſiiſſe ad religionem Chriſtianam. Stoici & Platonici primis Chriſtianorum ſeculis maximè florebant, & Patres priorum ſeculorum multi alterutri ex his duabus Sectis erant addicti, quamvis nec Ariſtotelici videntur eſſe planè excludendi. Quid ſingulis ex his tribus ſectis ſeorſim ſit tribuendum, etiam ſecundæ curæ indicabunt. Communis Gentiliſmi ſuperſtitioſi, potiſſimum vero Platonicorum & Stoicorum doctrina erat, eſſe Deos vel ſuperos, vel inferos, vel medios, & inter divinam naturam ac humanam eſſe varias eſſentias intermedias, quas maximam partem dæmonia appellabant, & hæc in bona & mala diſtribuebant, illisque ad auctoritatem ſibi apud populum comparandam & philoſophi, & omnium maximè ſacerdotes Gentilium divinationum & magiæ effectus attribuebant. Interim nulla ſpecies divinationum & magiæ tertia ac peculiaris ipſis erat, quam Dæmoniacam appellarent, ſed tam divinationem, quam magiam in naturalem & artificialem diſtribuebant, ac ſolum ad decipiendam plebem utrique varias admiſcebant ceremonias ſuperſtitioſas, ac in utrâque fingebant, ſibi commercia eſſe cum diis aut eſſentiis intermediis ſeu dæmonibus. Atque dæmonibus etiam corpora tribuebant Stoici.

§. XXXIX. Porro inter ſectas varias Judæorum, qui tempore Chriſti florebant, (de quarum ſingulis in ſecundis curis diſtinctius erit diſpiciendum,) Phariſæi, quorum maxima apud populum erat auctoritas, erant ſuperſtitioſisſimi, atque, uti ex Philonis & Rabbinorum ſcriptis patet, infinitis fabulis de dæmonibus malis ſeu diabolis & eorum effectibus, de Archidiabolo Sammäel & de matre ejus Lilis, deque virtute & efficacia adverſus diabolos literarum, nominum ac numerorum, quam in Cabbalâ ſuâ ſeu doctrinâ arcanâ docebant, item de divinitate τοῦ *Bath* Kool & ſe & populum Judaicum decipiebant. Adſcribebant iisdem diabolis, quod & Gentilium multi faciebant, corpora aut virtutem corpora ſibi formandi, ac corporaliter hominibus nocendi, cum hominibus concumbendi, & conſe-

quen-

quenter etiam pacta & societates cum hominibus ineundi.

§. XL. Etsi igitur statim post Christi mortem ex novis Christianis Judæi & Græci ob varias causas & doctrinas sæpissimè collidebantur, ex qua collisione omnes hæreses primum ortum ducunt, non respuebant tamen primi patres Ecclesiæ Græci, & posteà Latini etiam, postquam Judæos seculo quarto suppresserant, Judæorum doctrinas, quæ cum superstitione Philosophiæ Græcæ, maximè autem Platonicæ & Stoicæ conveniebant. Plurimi enim Patrum Philosophiæ & Platonicæ & Stoicæ addicti erant, & notum est vel ex Augustini libris *de civitate Dei*, in quâ veneratione tum fuerit Philosophia Platonica: Igitur multi erant Patres & inter eos potissimum Lanctantius *lib. 2. divin. instit.* (de aliis, Athenagorâ, Tertulliano, Hieronymo &c. vide Lipsii *Physiol. Stoic. lib.* 1.) qui, cum de diabolis, & eorum potestate, de iis non multum invenirent in sacris literis, multa tamen docere vellent, partim torquebant textus scripturæ sacræ ad diabolum, qui tamen de eo non loquebantur, ut dum docebant, serpentem tentatorem fuisse diabolum, & prophetiam Esaiæ de lapsu Regis Babyloniæ loquentis & eum sub nomine Luciferi indigitantis, de diabolo ejusque lapsu explicabant; partim supplemant silentium sacrarum literarum ex fabulis Judaicis & Platonicis aut Stoicis. Hinc communis illis temporibus expositio eorum, quæ Moses de nuptiis filiorum Dei cum filiabus hominum tradit, quasi per filios Dei intelligantur Angeli, & ex talibus concubitibus etiam angelorum cum fœminis nonnulli originem aut multiplicationem certè diabolorum deduxerunt. Hodiè verò postqvam apud Protestantens plerique cordatiorum scripturæ interpretum illam erroneam interpretationem doctrinæ Mosaicæ de conjugiis angelorum cum fœminis rejecerunt, debebant etiam simul rejecisse erroneas conclusiones, quæ successu temporis errori illi capitali accesserunt. Aut enim insigniter fallimur, aut huic erroneæ doctrinæ de nuptiis angelorum & hominum, pleraq;, si non omnia, quæ

de magia hodie homines sibi erroneè persuadent, de fœderibus ac societatibus diabolorum cum hominibus, de incubis & succubis &c. originem debent, Ut taceam, illas multiplices fabulas de diaboli in specie corporea apparitione, quæ extant in vitâ Pauli & Antonii, quasq; uti multi etiam nostratium habent pro verâ historiâ, ita jam Erasmus notavit, totum eum libellum esse figmentum in cerebro Hieronymi natum.

§. XLI. Post secula barbara cum scholæ iterum & Academiæ instituerentur, apud Protestantes in confesso est, regnasse summam superstitionem in Papismo. Etsi igitur Doctores Scholastici Aristotelem sequerentur, eumque explicarent, hic vero tot & tam absurdas fabulas, uti Platonici & Stoici faciebant, de Dæmonibus eorumque efficaciâ corporeâ non tradidisset, ex variis tamen rationibus factum est, ut Scholastici & potissimum Scotistæ ineptias illas omnes de Diabolorum pactis cum Magis arriperent. Ut enim doctrinam suam catholicam esse jactare possent, eruendus erat consensus Patrum Ecclesiæ priorum Seculorum. Cum vero hi magnam partem Platonici & Stoici essent, tentanda arat (quamvis id non posset nisi ineptissimè fieri,) conciliatio Philosophiæ Platonicæ & Stoicæ cum Aristotelica. Opus etiam erat multis Pseudomiraculis ad idololatriam Papisticam persvadendam. Ad hæc autem maximè aptæ erant etiam fabulæ antiquæ de fœderibus Diaboli cum Magis, cum hoc pacto Clerus Pontificius in rebus inanibus, inanibus etiam remediis, quæ partim in convertendis fictis Magis, partim in curandis fictis morbis consistebant, quos ex Magis ortum duxisse populum persvadebant, hunc facile in sui admirationem poterant perducere. Erat & alia utilitas fabulæ de pacto cum diabolo. Si quidam vir pius & probus esset, Clero Pontificio ob infinitas causas (quis enim eas ob quas quis Clero displicere poterat, omnes enumeraverit?) invisus, & hic ita prudenter actiones suas institueret, ut sub prætextu heterodoxiæ aut hæreseos ipsi nocere non possent, nullum aptius remedium erat, eum ad ignem damnandi, quã si de Magiæ crimine eum suspectũ redderent, & diris tormentis

tis eò adigenent, ut infinitas nugas à Clero Pontificio excogitatas de commercio Diaboli cum Magis confessione suâ confirmaret.

§. XLII. Erat Italia istis superstitionibus infecta, cum studium Juris Civilis Justinianei in Academiis Italicis florere inciperet. Inveniunter ibi potissimum in Codicis titulo *de Malef. & Mathem.* leges de pœnis venevicorum, & astrologorum &c. Cur astrologia tam invisa esset, potissima causa erat, quod multi homines superstitiosi Astrologos de morte Cæsarum consulerent, quam & potissimam causam fuisse, cur jam Augusti temporibus Philosophi imprimis Platonici ac Mathematici ex toto Imperio Romano fuerint ejecti, & ob quam ipse Constantinus Magnus, utpote qui antea ipse eos consuluerat, illos timebat, & legibus peculiaribus in eos animadvertebat, alii jam annotarunt. At quod ad reliquam Magiam superstitiosam attinet, punire jubet Constantinus *in l. 4. Cod. d. tit.* saitem Magos, quatenus damnum dant, aut ad libidinem excitant, superstitionem vero, quæ ad curandos morbos & similia adhibetur, puniri non vult. Ob quam legem, ut istud obiter notem, etsi communiter malè audiat Constantinus, & nos nec superstitionem ipsam, nec rationem legis approbemus, putamus tamen non injustè fecisse Constantinum, quod eam, quæ damnum non dat pœnis civilibus coercere noluerit, cum talia vitia magis pertineant ad emendationem doctrinalem, quàm ad civilem. Interim exinde videmus, quod tùm temporis nondum persvaserint sibi Episcopi Christiani, ac si Magi haberent pactum cum Diabolo, aliàs Constantino, qui fere nihil citrà consensum Cleri faciebat, non permisissent, in dicta lege eam distinctionem Magiæ adhibere.

§. XLIII. Quia tamen Glossatores juris Civilis à tenera juventute doctrinis Clericalibus erant infecti, inter quas & illa de foedere Diaboli cum sagis non erat ultima, ac Canonistæ potissimum eam doctrinam etiam urgebant, inde & hi, etsi aliàs in aliis doctrinis sæpè à Canonistis dissentiant, facilè errorem communem contortis expositionibus juris civilis propagabant. Inde doctrinæ communes de crimine Magiæ, non ex Jure Justinia-

 neo

neo derivatæ, ſed à Gloſſatoribus ex præjudicio illo communi propagatæ, quod Magia ſit ſpecies criminis læſæ Majeſtatis divinæ, quod ſit crimen extraordinarium, atrox & occultum, in quo ſufficiant leviora indicia ad torquendum, e. g. nominatio facta à reo ejusdem criminis: Item, quod in hoc crimine & ſimilibus graviora tormenta adhiberi poſſint: quod reus convictus etiam poſt mortem damnari poſſit; quod ex cauſa hujus criminis confiſcationi locus ſit, non obſtante novisſimâ conſtitutione Juſtiniani. *Conf. Anton. Matth. de crimin. lib. 48. tit. 2. c. 1. n. 2. & tit. 5. c. 7. 13.*

§. XLIV. Venio ad Germanos, de quibus alio tempore inquirendum, quid hi jam à Taciti temporibus de crimine Magiæ ſenſerint. Jam ſufficiat, ex hodiernâ craſſiſſimâ ſuperſtitione apud multos popolos Germaniæ, penes quos ſolum exercitium religionis Pontificiæ obtinet, imò ex ſuperſtitione apud ipſos Proteſtantes adhuc hodiè durante facile præſumi poſſe, quam firmiter ante reformationem Clerus Pontificius toti populo fabulas ſuas de crimine Magiæ perſvaſerit. Unde nullum eſt dubium, quin apud Germanos etiam ante introductas Academias creditum ſuerit, Magos habere pactum cum Diabolo, ita ut poſt inſtitutionem Academiarum Gloſatorum ſententiæ illæ facilè approbationem invenerint. Plura ſuppeditabit Malleus Maleficarum, cujus *Part. I.* præmiſſa eſt Bulla Pontificia de Magis ab Inquiſitioribus hæreticæ pravitatis in Germania puniendis. Non tamen iſta ſententia apertè in legibus invenitur, ſed magis ad opiniones communes & jus non ſcriptum videtur eſſe referenda. Ita enim legitur *lib. 2. artic. 13.* Land-Recht: Welcher Chriſten-Mann oder Weib ungläubig iſt / oder mit Zauberey umgehet / oder mit Vergifftung / und der überwunden wird / die ſoll man auff einer Horden brennen. Hunc enim textum, etſi commodè poſſit explicari, quod loquatur ſaltem de Magis nocentibus, tamen jam olim à Scabinis Lipſienſibus generaliter fuiſſe expoſitum, ſive nocitum ſit, ſive minus, docet Carpzovius *qu. crim. 49. n. 8.* Imò ipſe auctor Conſtitutionis Criminalis Carolinæ, qui veroſimiliter fuit JCtus vel

vel Italus, vel Germanus, tantum abeſt, ut diſertè quid de Magiâ, quæ pactum cum Diabolo habeat, in Conſtitutione iſta diſpoſuerit, ut potius apertè ſententiam Juris Juſtinianei modo memoratam cum diſtinctione inter Magiam nocentem & non nocentem repetierit, niſi quod huic ultimæ pœnam arbitrariam dictaverit. So jemand denen Leuten/ inquit *art. 109.* durch Zauberey oder Nachtheil zugefüget/ soll man ihn straffen vom Leben zum Tode/ und man soll solche Straffe mit dem Feuer thun. Wol aber jemand Zauberey gebraucht/ und damit niemand Schaden gethan/ soll sonsten gestrafft werden nach Gelegenheit der Sache/ darinnen die Urtheiler Raths gebrauchen sollen/ wie von Rathsuchen hernach geschrieben steht. Etſi vero auctor hujus articuli ſecundum regulas bonæ interpretationis velit, Magum non nocentem aliis, debere mitius igne aut capitali pœnâ puniri, & plane nihil de fœdere Diaboli memoret, & veroſimiliter etiam hoc fœdus non crediderit, tamen interpretes, uti adſveti ſunt quidlibet ex quolibet interpretari, etiam alterum caſum conſtitutionis criminalis de Magia non nocente expoſuerunt, quod ibi non ſolum debeat reſpici ad eam circumſtantiam, quod nullum damnum datum ſit, ſed & ad alias, an nimirum pactum cum Diabolo inierint Sagæ, & an ſimul Venere nefandâ cum Dæmone uſæ fuerint, atque his caſibus etiam ignis ſupplicium eſſe dictandum, *Carpz. d. l. n. 7.*

§. XLV. Deberet tamen quis putare, quod reformatio Lutheri, uti homines ab aliis præjudiciis Papiſmi liberavit, ita & ab iſtis fabulis Clericalibus de pacto Diaboli cum Magis liberare debuiſſet. Sed nihil minus. Quin potius ſub Auguſto Electore iſta ſententia, quæ hactenus ut jus non ſcriptum obtinuerat, diſerte Conſtitutionibus Electoralibus *P. 4. conſt. 2.* fuit inſerta, verb. So jemand in Vergessung seines Christlichen Glaubens mit dem Teuffel Verbündnüsse auffrichtet/ umbgehet/ oder zu schaffen hat/ daß dieselbige Person/ ob sie gleich mit Zauberey niemands Schaden zugefüget/ mit dem Feuer vom Leben zum Tode gerichtet und gestrafft werden soll. Cum autem Elector Saxoniæ eſſet primarius Princeps religionis Lutheranæ, non mirum, ſi poſteà & in alias ditiones Lutheranorum, imò & Reformatorum Principum

iſta

ista communis persuasio propagata fuerit, vel, quod Lutherus ipse adhuc multa præjudicia de Diaboli potestate & viribus adhuc habuerit, uti ex variis scriptis ejus, & ex colloquiis mensalibus subinde apparet, vel quod Philippus Melanchthon post mortem Lutheri Philosophiam & Theologiam Scholasticam in Academiis Protestantibus firmiter iterum stabiliverit, cum à Lutheranis quantum ad Philosophiam attinet, pro communi præceptore Germaniæ fuerit habitus, Reformati autem insuper ei faverint, quod in controversiis illorum Theologicis cum Lutheranis valde ad eorum partes inclinaverit; vel quod nonnulli Theologi Evangelici gustaverint illas utilitates, ob quas suprà diximus errorem istum se valde insinuasse Theologis Pontificiis, vel denique, quod JCti Lutherani adsueti fuerint, exscribere suos tractatus criminales absque judicio ex Doctoribus Pontificiis.

§. XLVI. Habes jam rationes, cur Processus contra Sagas etiam post tempora reformationis non solum apud Principes Pontificios adhuc sit frequentissimus, sed & apud Principes Protestantes Europæ, maximoperè autem apud Lutheranos sæpissimè miras & miseras tragœdias excitaverit, præsertim cum illi, qui conscientiam Judicum eâ in re melius informare debuissent, partim ex ratione status, partim ex bona intentione & piâ simplicitate magistratus & Judices potius hic soliti fuerint instigare. Ipse Spizelius *in præfatione ad sæpius citatum tractatum* laudat, & commendat judices Processum contra Sagas diligenter formantes de se ipso prædicans: daß solches heilsame Werck nach äussersten Vermögen zu befördern er seines allerwenigsten Orts von vielen Jahren her sich hoch verpflichtet geachtet. Loquatur eâ de re Saxonia inferior, loquatur Svecia, quas turbas ibi dederit processus contra Sagas & intempestivus Zelus DEI honorem prætexens. Nobis ipsis narratum fuit illo tempore à Viro fide digno per Germaniam peregrinante, qui & ipse Assessor fuerat Judicii à Rege Sveciæ contra Sagas constituti, quod ipse & alii assessores ab initio facile subodorati fuerint, nullum fundamentum adfuisse ad inquirendum contra personas denunciatas, cum nullum indicium adesset, quam depositio phantastica puerorum quorundam minorennium

nium & impuberum; sed vicisse tamen Theologos assessores prætexendo, Spiritum Sanctum honorem DEI contra regnum Diaboli vindicantem, non permissurum esse, ut pueri mentiantur, & sæpius inculcando dictum Psalmi: Aus dem Munde der jungen Kinder und Säuglinge hast du dir eine Macht zugerichtet, daß du vertilgest den Feind und den Nachgierigen. Tandem, postquam jam multæ personæ innocentes crematæ essent, & aliquis ex pueris virum honestum denunciasset, quod in convivio Satanico simul adfuisset, aliquis ex assessoribus Laicis, cum præscitu tamen reliquorum, puerum denunciantem tentari curavit, promittendo dimidium thaleri, si se errasse confiteretur & alium loco denunciati denuntiaret, quo facile impetrato, & Theologis assessoribus jam palpantibus, quod Spiritus Sanctus non loqueretur per pueros, castigati quidem virgas à ministro judicii fuere denunciantes pueri, & processus sublatus, sed nimis tardè, cum jam multi innocentes essent cremati. Et omnino planè pudendas fuisse fabulas, in quibus fundata fuit inquisitio Svecica, vel ex eo apparet, si quis absque præjudicio legat narrationem hujus inquisitionis, quam tractatui suo inseruit Spizelius *Part. I. cap. 17. p. 172. seq.* etsi & auctor relationis eam scripserit ad persvadendam sententiam communem, & Spizelius eum in finem eandem tractatui suo inseruerit. Præprimis autem attentionem merentur ea, quæ Spizelius ex dicto auctore *p. 187. seq.* refert, ex quibus disertè apparet, innocentissimas personas à pueris istis fuisse denunciatas.

§. XLVII. In hoc Statu adhuc in Germania hodienum est processus contra Sagas, nisi quod postquam Philosophia Cartesiana, utpote quæ in doctrina de Spiritibus Platonicæ & Scholasticæ tota opposita est, in Belgio radices egit, & etiam Theologos reformatos quosdam in suas partes traxit, apud reformatos, præcipè non Voetianos in Belgio, & ex horum commercio cum Germanis etiam in Germania mitior & rationi magis conformis sententia obtinere, & inquisitionum magicarum exempla etiam in Germania cœperunt fieri rariora, ac sperandum erit, cum reliquis præjudiciis, quorum jam plurima Germani & Theologi & JCti rejecerunt, & hoc mox rejectum iri. Etsi enim nequaquam

adhæreamus Philosophiæ Cartesianæ nimis in doctrina de spiritibus in alterum extremum inclinanti, atque hæc inconvenientia pluribus jam appareat, sufficit tamen, quod ope Philosophiæ Cartesianæ grilli isti Scholastici, ad quos etiam vani conceptus de crimine Magiæ sunt referendi, ex multis Academiis sint extirpati, nec timendum sit, ut in terris Principum Protestantium rursus sint in solium evehendi.

§. XLVIII. Cum enim in hoc crimine nunquam ullam verum corpus delicti affuerit, quilibet videt, quod nec unquam ullum verosimile indicium adesse potuerit, quia non entis nulla sunt indicia. Fac vel mille Sagas illa omnia fuisse confessas, quæ apud Carpzovium in sententiis quæstioni 50. criminali recensentur, quilibet tamen facile palpat, qund omnia illa sint suppeditata à judicibus & crudelissimis tormentis extorta. Imo demus etiam mille Sagas spontè de se talia fuisse confessas, quamvis verear, an ex tot myriadibus igne combustis, decem allegari possint, quæ id fecerint, quis judex tam absurdus esset, ut crederet mille fœminis unanimiter deponentibus, v. g. se in cœlo fuisse, & cum S. Petro saltasse, aut cum ejus cane venatorio concubuisse? Nam magis (non dicam ridicula, quia crudelitas processus contra Sagas quid tristius postulat,) stulta sunt ea, quæ leguntur in depositionibus Sagarum. Hinc facilè responderi poterit communi effugio JCtorum nostrorum, in criminibus occultis & facti transeuntis, ut Adulterio, Stupro, Sodomia, Hæresi, Veneficio, Sortilegio &c. de corpore delicti aliter constare non posse, quam per conjecturas & indicia, adeoque in his præsumtionem & conjecturatam probationem haberi pro plena. *Vid. Carpz. qv. 119. n. 61.* Nam in reliquis delictis omnibus saltem de aliquo corpore delicti aliquando constitit, de eorumq; existentia nulli homini sanæ mentis restare potest dubium. At cum nunquam extiterit corpus delicti in ullo casu Magiæ, parum apta est criminis hujus cum reliquis recensitis comparatio.

§. XLIX. Unde jam suâ sponte ruunt, quæ Doctores de indiciis Magiæ tradere solent. Sunt vero illa duplicls generis. Alia enim vel in lege publicâ Imperii & scilicet in Constitutione Carolinâ sunt fundata, alia iis à Doctoribus superaddita. Posteriora quod attinet, pudet ea referre, cum ea non aliis rationibus, quam

aucto-

auctoritatibus Inquisitorum Pontificiorum nitantur, ac propter superius dicta, nullam mereantur fidem. Solent tamen JCti Protestantes ea absque judicio commentariis suis cum approbatione inserere. Unus instar omnium sit Christophorus Crusius, qui *in Tractatu de indiciis delictorum specialibus cap. 32.* tales nugas magno cumulo adscripsit, & defendere intendit. Neque è re erit, in his latius refutandis actum agere, cum nuperrimè in hac ipsa Academia fallacia ista Magiæ indicia peculiari dissertatione inaugurali fusius jam sint rejecta, & Auctor cautionis criminalis ista etiam solidissimè impugnaverit.

§. L. Illud tamen omittere nequeo, quod etiam pro peculiari indicio Magiæ venditetur, si reus vel rea signis eminentibus externæ pietatis sint conspicui. *Vid. Crusius d. l. n. 102. seq.* Dixit Apostolus, Pietatem ad omnia esse utilem. Nostri vero indicium gravissimi & horrendi delicti eam esse volunt. Quis homo sanæ mentis vel in profundissimo somno tale argumentum sibi imaginari posset? At, inquiunt, fucata est illa pietas non vera. Demus initio, id verum esse. Non tamen propterea erit indicium Magiæ. Est hypocrisis vitium, quo omnes homines, maximè autem, qui honestiori vitæ genere, vel à natura, vel assvefactione dediti sunt, tentantur. Ergone homines turpissimè viventes damnabunt homines honestati dantes operam, ut Magos, ob suspicionem fucatæ pietatis sive levem, sive etiam gravem? Quis hæc concoqueret absque indignatione? Sed nec verum est, insignem professionem pietatis externæ esse indicium hypocriseos. Ergo nec talis professio potest justum indicium Magiæ esse, sed alio indicio opus esset ad firmandum prius hoc pseudo indicium, & nullâ aliâ re suspecti de Magia tunc opus haberent pro sua defensione, quàm ut afferrent vulgatum versiculum:

Omnia cum liceant, non licet esse pium.

Quin potius absurdissimum hoc indicium corroborat ea, quæ *suprà* §. 41. observavimus, nempe Clerum Pontificium crimen Magiæ invenisse, ut sub hoc prætextu viros pios sibi invisos possint sub specie justitiæ & Zeli divini interimere. Legant omnes, qui specimen illustre malitiæ Clericalis in hoc genere cognoscere desiderant integrum tractatum Gallicum, cui titulus: *Histoire des Diables de Loudun.* & conferant Beckeri *mundum fascinatum lib. IV.*

c. II. ac stupescent. Hoc facto legant etiam attentè fabulam de horrenda Magiâ Ludovici Godofredi, quam Franciscus Rosſetus inseruit *Historicis tragicis sui temporis*, & inde ex Gallico in Germanicam idioma transtulit Martinus Zeilerus in traurigen Mordgeschichten/ & deprehendent, Spizelium sine ratione in sæpè allegato tractatu sæpius hoc exemplum adduxisse, sed potius vel ex ipsa descriptione Rosseti multas circumstantias transparere indicantes, Ludovicum Godofredum fuisse virum optimum & valde pium, ac ex sola invidia à Clero per calumniam ac subornationem falsæ accusatricis fuisse, ut magum condemnatum. Ulteriorem demonstrationem reservamus curis secundis.

§. LI. Sed videamus jam indicia, quæ lege Carolinâ continentur. Ita vero *Articulus 44. Constit. Criminalis.* Wenn jemand sich erbeut/ andern Menschen Zauberey zu lernen/ oder jemand zu bezaubern bedrohet/ und dem bedrauten dergleichen geschicht/ auch sonderliche Gemeinschafft mit Zauberern oder Zauberin hat/ oder mit solchen verdächtigen Dingen/ Gebärden/ Worten und Wesen umbgehet/ die Zauberey auff sich tragen/ und dieselbige Person desselben auch berüchtiget/ das giebet eine redliche Anzeigung der Zauberey/ und gnugsame Ursache zu peinlicher Frage.

§. LII. Forent hæc indicia nonnullius momenti, si probatum fuisset, existere crimen Magiæ. Hoc vero nondum monstrato & illa sunt inania, nec verosimilitudinem aliquam inferunt. Demus *primò* esse aliquem probè convictum, quod se obtulerit, quod aliis magiam, (adde etiam Diabolicam) docere voluerit. Nullum inde oritur indicium, quod ipse pactum cum dæmone inierit. Diximus suprà, §. *36.* multos homines tam stulsos esse, ut fœdera cum diabolo quærant, neque est dubium, multos homines tam profanos esse, ut talia desiderantibus illudant eosque pecuniâ emungant, offerendo se, quod illud pactum tanquam mediatores promovere velint, & reverà alios homines subornent, qui diaboli personam sustineant. Propterea tamen nec ipsi Magi sunt, nec Magiæ crimen existit. Non laudo eos, non excuso, non volo decipientes pariter ac deceptos â pœna etiam graviore esse eximendos, sufficit, quod non puniendi sint ut magi, & quod hoc non sit genuinum magiæ indicium.

§. LIII.

§. LIII. *Secundum* vero indicium non intelligo. Nam initio nemo facilè tam ſtultus erit, ut alteri minetur, daß er Jhm wolle bezaubern. Quod ſi minetur, quod velit damno afficere vel intuitu vitæ aut ſanitatis, vel intuitu bonorum, minæ hæ non inferunt damnum per magiam & fœdus cum diabolo. Sed fac etiam, aliquem expreſsè minatum eſſe quod velit per magiam ipſi nocere, unde conſtabit de altero hujus indicii requiſito, quod reverà PER MAGIAM alteri nocitum ſit, cum nulla detur Magia? Vel certum eſt & apertum, quod is, qui ita minatus eſt, alteri per media evidenter naturalia aut moralia damnum dederit, tum non eſt Magus; vel ſuſpicio ſaltem eſt, damnum ſubſecutum ab iſto per media occulta eſſe perpetratum, tum non poterit pro mago haberi: partim, quia valde dubium eſt, an damnum ſubſecutum ab eo proceſſerit, partim quia media occulta non ſtatim ſunt diabolica. Multa ſunt in naturâ occulta per quæ alteri etiam damnum dari poteſt abſque concurſu diaboli propter magnetiſmum naturæ, cujus rationem dare poſſunt nec Ariſtotelici nec Carteſiani. Sed hoc eſt antiquum aſylum ignorantiæ Academicæ: Quicunque effectus non poſſunt demonſtrari ex libellis Phyſicæ Academicæ, & tamen non commodè poſſunt Deo adſcribi, abſcribendi ſunt Diabolo.

§. LIV. *Tertium* indicium, converſatio cum magis & ſagis petit id, quod in quæſtione eſt. Cum enim non ſint magi & ſagæ, nulla etiam eſt cum eis converſatio. Deinde etiamſi demus, dari ſagas, tamen converſatio cum iis eſſet indicium maximè fallax, cum multæ poſſit eſſe cauſæ aliæ, v. g. cognatio, vicinitas, educatio, intereſſe pecuniarium, paritas ſtatus & infinitæ aliæ, cur aliquis cum mago ejusmodi converſatus fuerit. An putabimus eos eſſe adulteros, falſarios, helluones, qui cum ejusmodi hominibus etiam familiariter converſantur. Notus quidem eſt verſiculus: Noſcitur ex ſocio qui non cognoſcitur ex ſe. Sed notum etiam eſt, verſiculos ejusmodi non eſſe ſufficientes ad torturam; aliàs ex ſimili dicterio, quod ſolus cum ſolâ non præſumatur orare Pater noſter, quilibet etiam torquendus eſſet, qui ſolus cum ſolâ deprehenderetur. Oriuntur ejus-

modi dicteria ex eo, quod ſæpius fieri ſolet, ſed præſupponunt communiter multas circumſtantias alias in ipſis dicteriis non expreſſas. Fallit autem maximè iſtud axioma de ſocio, in delictis occultis. Quid enim, ſi neſciam cum aliquo populo, Titium eſſe de aliquo crimine ſuſpectum, an converſatio cum Titio, cujus ſcelus poſteà detegitur, mihi fraudi foret? At Magia dicitur eſſe delictum occultum. Igitur ſi aliquis cum homine, poſteà magiæ accuſato & ſecundum proceſſum conſuetum convicto, converſatus eſt eo tempore quo habebatur pro viro honeſto, qualis abſurditas eſſet, ſi converſatio hæc alterum redderet ſuſpectum. Nam articulus non poteſt loqui de eo, qui magiæ eſt accuſatus. Aut enim is condemnatus eſt, aut abſolutus, & poſterius vel ob monſtratam innocentiam, vel ob purgata aut aliàs non ſufficientia indicia. Si condemnatus eſt, caſus vix erit dabilis, ut alius cum tali converſari poſſit, cum nullum fortè detur exemplum, quod magus condemnatus pœnæ gratiam impetraverit. Si abſolutus eſt, etiam ſi id propter inſufficientia indicia factum eſt, quænam eſſet ratio hunc pro ſuſpecto de magiâ haberi, qui converſatur cum eo, quem judex præmiſsâ cauſæ cognitione pro mago non habet? Alia infinita ut jam taceam.

§. LV. Nimis autem generale, confuſum, & obſcurum eſt indicium *quartum*: ſi quis utatur rebus, verbis, & geſtibus, quæ ſuſpecta ſint de magia, ut reverà pudere debuiſſet autorem *Conſtit. Criminalis*, quod in re tanti momenti tam vagum indicium poſuerit, & ita inquiſitoribus feneſtras aperuerit, quidlibet etiamſi ſit res abſurdiſſima, ſub hoc indicio comprehendendi. Neque enim aliàs qui de indiciis delictorum commentati ſunt, ſolent in enarrandis indiciis delictorum quà generalibus, quà ſpecialibus à præſcriptione Conſtitutionis Criminalis latius abire, & indicia multiplicare. At cum in magiâ id facere communiter ſoleant, veroſimilè eſt, interpretes ad eum errorem ſeductos eſſe, quod putaverit quilibet, ſe indiciis illis afferre caſum, quartum hoc indicium declarantem, v. g. ſi quis deprehendat apud inquiſitum ollam repletam bufonibus, membra humana, librum magiæ, aut ſi proponatur effoſſum limen domus vel ſtabuli, inibique defoſſum] quid deprehendatur, quo homines inficerentur

rentur &c. *vid. Cruſ. d. Cap. 32. n. 4.* Ubi ſemper ſupponitur & magiam dari, & tales res probare aliquem eſſe magum, quorum utrumque tamen falſum eſt.

§. LVI, Quænam ergo cautiones Judicii in proceſſu contrà ſagas adhibendæ ſunt, ne innocentes puniantur? Plures equidem recenſet Auctor Cautionis Criminalis *dub. 16. & ſeq.* quia præ ſe fert, ac ſi credat exiſtentiam criminis magiæ ſed quarum tamen ſingulæ infinitis abuſibus ſubjacet, alibi examinandæ. Nobis unica cautio eſt, quia crimen magiæ pro fabulâ habemus, ut Princeps non permittat inquiri de crimine Magiæ, i. e. de fœdere hominum cum diabolo, (nam de damno hominibus per magiam occultam vel naturalem vel artificialem dato nobis ſermo non eſt,) & ut Judex inferior nunquam inquirat. Et quamvis probè nobis conſtet, magiſtratûs intermedios eſſe executores poteſtatis ſummæ in Republ. nec poſſe eos vel leges vel mores receptos corrigere, ſimul tamen certi ſumus, nunquam adfutura eſſe indicia ſufficientia ad inquiſitionem, adeoque Judicem inferiorem etiam legibus ipſis, & quæ illæ de indiciis delictorum diſponunt, ſi concedat denunciatis defenſionem avertenda inquiſitione, ſed ac ſuum procedendi modum defendere poſſe.

PRÆSES
ad
RESPONDENTEM SUUM.

REddo Tibi, Clariſſime REICHI Diſſertationem Tuam inauguralem de crimine Magiæ, quam meæ cenſuræ exhibuiſti. Tractaſti ibidem diverſis quatuor capitibus 1. de exiſtentia hujus criminis 2. de origine erroris communis. 3. de indiciis Magiæ, 4. de cautelis circa proceſſum ſagarum. Legi & laudo diligentiam tuam, laudo, quod per tot devia unà cum tot ſeductoribus ambulans, tamen viam regiam veritatis inveneris, & cognoveris, crimen magiæ ad fabulas pertinere,

nere, quibus Clerus Pontificius decipere solet Laicos incautos. Neque miratus sum, quod in tantâ difficultate materiæ subinde in disputatione Tuâ remanserint dubia quædam, quæ ulteriorem disquisitionem videbantur postulare. Non mihi tamen fuit tempus, evolvendi auctores, quos passim pro corroborandâ sententiâ tuâ adduxisti & omnia cum curâ debita meditandi. Igitur cum Tibi jam proposueris, in secundis curis discursum Tuum emendatiorem unà cum speciminibus quorundum processuum contrà sagas edere, in chartam conjeci breves has Theses, quæ in perlectione prolixoris dissertationis Tuæ in mentem venerunt, & ad quarum methodum vellem revisionem meditationum Tuarum in secundis curis institui. Abstinui datâ operâ â multis allegationibus, quia in cathedrâ non videndum est, quis dicat, sed quid dicatur, & quia defectus hic facilè ex ipsis collectaneis Tuis suo tempore poterit suppleri.

Tu interim vale, ac res Tuas feliciter age.

Dabam d. 6. Novembr. 1701,

F I N I S.

